

A Europa l'afiliació als sindicats va de baixa, amb l'excepció dels països escandinaus. En alguns estats, una dependència excessiva de les subvencions públiques i, en alguns altres, una adaptació precària a les necessitats actuals dels treballadors, obliguen els sindicats a fer una nova revolució en les estratègies a seguir.

Només dos de cada deu treballadors de la UE pertanyen a algun sindicat. A casa nostra, el percentatge cau fins al 15% de la població activa, mentre que als països nòrdics els sindicalistes són més del 80% de la massa laboral. Els darrers trenta anys, la maquinària de defensa dels interessos dels treballadors ha perdut gas, potser perquè les seves relacions amb el poder institucional i polític s'han fet més intenses, tal vegada perquè no han sabut adaptar-se totalment a les noves necessitats del col·lectiu. Paradoxalment, el descens d'afiliats als sindicats europeus coincideix amb l'època en què probablement és més necessari aquest escut: una crisi econòmica global que empeny els governs, i també la poderosa Unió Europea dels 27, a prendre mesures que poden fer impacte directe en les condicions socials i laborals dels 500 milions d'habitants de la UE.

Subvencions i bel·ligerància.

El 50% del pressupost d'un sindicat correspon a subvencions públiques. Aquesta dependència els converteix en titelles dels governs de torn? Les seves actuacions de confrontació quan els empresaris o l'administració poden vulnerar drets laborals consolidats es mesura segons el color del govern o de l'afinitat ideològica que hi pugui tenir el sindicat? Tradicionalment, ha semblat que sí, especialment en estats com l'espanyol, on la democràcia s'ha consolidat més tard i hi ha menys tradició d'organització dels treballadors.

“Com qualsevol partit polític, els sindicats ens presentem a unes eleccions sindicals i rebem ajuts proporci-

La revolució pendent

onals a la representació que obtenim democràticament, exactament com els partits polítics, per desenvolupar aquestes funcions. A la patronal li donen els mateixos diners i no es presenten a eleccions. Tot allò que ens donen és públic i tothom ho pot comprovar. Potser hauríem de demanar-nos per què l'Església, que no sabem quina representativitat té, és mantinguda per l'estat”, es qüestiona Laura Pelay, secretària adjunta a la secretaria general de la UGT de Catalunya.

D'una altra banda, aquesta sindicalista considera demostrada la independència dels sindicats respecte als partits polítics, i atribueix les acusacions d'alguns sectors en aquest sentit a

la voluntat de desprestigiar “l'última barricada que queda per a frenar la moda de governs i empresaris de fer allò que vulguin en matèria social i laboral”.

Sigui per mantenir la pau social, sigui per evitar grans revoltes, el fet és que cap govern europeu, llevat del de Margaret Thatcher, no ha gosat retallar les subvencions als sindicats, si bé –com és el cas espanyol– s'han aplicat mesures de transparència i regularització per a evitar fraus.

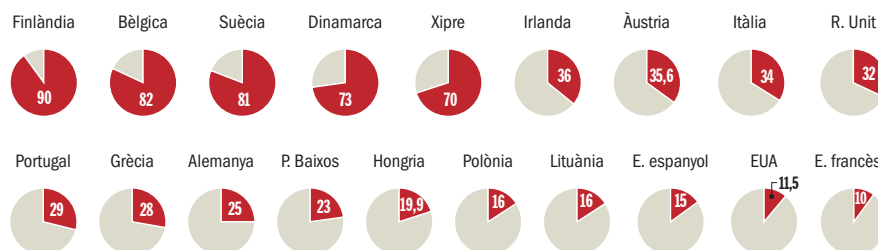
El grau de conflictivitat laboral, que es mesura pel nombre d'hores perdudes en vagues per cada 1.000 treballadors, és bon indicador d'aquesta hipotètica condescendència dels sindicats amb els governs que els subvencionen. A l'àmbit europeu, s'hi destaquen l'estat espanyol, Itàlia, Finlàndia i el Regne Unit, amb una cinquantena d'hores l'any, i sobretot, molt desmarcat, l'estat francès, que supera el centenar. En canvi, a Irlanda, els Països Baixos, Noruega o Suïssa la conflictivitat laboral és gairebé inexistent.

A Itàlia els sindicats es troben molt enfrontats a la dreta de Berlusconi, de la mateixa manera que a França ha nascut una forta oposició a les polítiques socials de Nicolas Sarkozy. Però en els casos espanyol i britànic la conflictivitat també és gran, malgrat que hi governen partits que es defineixen d'esquerres i, per tant, sobre el paper són més sensibles a les demandes i necessitats de la classe treballadora.

Paradoxalment, els sindicats francesos i grecs són els que tenen més enfrontaments amb el seu govern,

Índex d'afiliació sindical dels treballadors

Dades del 2008-2009
Percentatge sobre el total de persones ocupades

Font: Comissió Europea | Federation of European Employers

Un milió de treballadors es manifestaven a París contra la reforma del sistema de pensions que prepara l'executiu de Sarkozy, el 7 de setembre passat.

malgrat que la baixa taxa d'afiliació que hi ha els fa extremadament dependents de l'aportació pública. Les xifres oficials sobre conflictivitat i afiliació porten a pensar que la bel·ligerància o no dels sindicats depèn més de qüestions estratègiques a cada empresa i a cada sector i de la cultura laboral de cada país que no pas del color del partit que governi o del grau de dependència de les subvencions públiques.

La caixa de resistència. Ara bé, les armes amb què compta un sindicat per a defensar els seus interessos davant un govern, una patronal o un empresari són prou diferents en el marc de la UE. El cas alemany és el més clar. Si bé la sindicació no arriba a tres de cada deu treballadors, la força dels sindicats és molt superior a la seva representativitat. En la cultura sindical d'aquest país imperen les federacions de branca professional, que per llei tenen capacitat de codecidir i

cogestionar les empreses en què tenen representació. A la presència als consells d'administració, els sindicats hi afegeixen un altre instrument legal, la caixa de resistència. Els afiliats al sindicat destinen una part de la quota a aquesta caixa, que té la missió d'acumular diners per sufragar els costos d'una vaga. Els sindicats alemanys asseguren que amb les caixes de resistència podrien fer vagues que s'allarguessin mesos sense que els afiliats hi perdessin ni un sol euro del sou, de manera que el grau de pressió que poden exercir sobre les empreses o el govern és molt elevat. "D'aquí ve que a Alemanya i a més països que disposen d'aquest mecanisme els conflictes es resolguin abans, perquè els sindicats no es troben pressionats pels costos que han d'assumir els treballadors en l'exercici del dret de vaga", explica Laura Pelay.

En el cas espanyol, la caixa de resistència és il·legal, i quan es convoca una vaga l'empresari té el dret

de descomptar del sou del treballador el cost que se suposa que genera un dia d'aturada laboral. La mitjana és entre 80 euros i 200 per dia d'aturada general.

Beneficis només per a uns pocs? Hi ha un altre aspecte que diferencia els models sindicals, la fórmula de negociació col·lectiva. A l'estat espanyol, la negociació col·lectiva cobreix tot l'univers de treballadors d'un sector o empresa, al marge que els treballadors siguin afiliats a un sindicat o no. Així, els acords laborals assumits per patronals i sindicats beneficien tothom.

Però en alguns altres països, sobretot els nòrdics, la negociació col·lectiva només beneficia els treballadors que pertanyen al sindicat que ha dut a terme el procés. És a dir, que en una empresa, alguns treballadors poden resultar afavorits per una millora de les condicions i uns altres no. Precisament per aquesta raó, als

“Menja’t els rics”, diu una pintada davant el parlament grec, el dia 8 de juliol, a la setena vaga general per la reforma del sistema de pensions.

països nòrdics la taxa d’afiliació als sindicats supera el 80%, una força de representativitat social que els dóna un gran poder enfront de les patronals i els governs.

Les raons del declivi. Si bé cada país té un model sindical amb especificitats, segons els experts es detecten trets comuns que expliquen el descens d’afiliació. En primer lloc, l’augment de la taxa de desocupació. El fet que els sindicats ofereixin relativament pocs serveis per als desocupats fa que la majoria d’afiliats que es queden sense feina abandonin el sindicat. D’una altra banda, si tradicionalment el gruix de treballadors pertanyia majoritàriament al sector de la indústria, on els índexs d’afiliació són prou elevats, des de fa uns anys, a conseqüència del canvi de model econòmic, s’observa un creixement dels treballadors del sector privat, menys proclius a la sindicació.

A la vegada, apareixen noves formes de relacions laborals i ocupacions en petits centres de treball que no compten amb representació sindical. I

en quart lloc, cal destacar el creixent recel dels empresaris a la sindicació. Els Estats Units compten amb pocs sindicats, i quan les empreses d’aquell país aterren a Europa miren de frenar tant com poden la implantació sindical. Els empresaris europeus també comencen a qüestionar-se la necessitat d’una presència sindical a l’empresa, especialment en el cas dels països d’incorporació recent a la UE. De fet, la cobertura de la negociació col·lectiva decau a molts països de la UE, i els intents per part dels empresaris de descentralitzar la negociació col·lectiva han obligat també els sindicats a establir nous mecanismes de coordinació, que no sempre han tingut èxit i han fet que els afiliats se sentissin allunyats del sindicat que els ha de representar.

Europa empeny. Malgrat el descens d’afiliats generalitzat a Europa, els sindicats asseguren que la seva feina és ara més coordinada i sòlida. Sobretot des que la UE ha crescut en membres i en capacitat legislativa, situació que obliga els sindicats a

aplegar esforços més enllà de les seves fronteres naturals. “Avui, moltes decisions que ens afecten en matèria laboral i social es prenen a Brussel·les i no pas a Catalunya. Un sol sindicat no pot defensar-se de possibles atacs als drets dels treballadors de manera individual: necessita unir-se amb més sindicats que es trobin en la mateixa situació. Per això és tan important l’existència de federacions europees de sindicats”, argumenta la secretària adjunta de la secretaria general de la UGT de Catalunya. Laura Pelay també remarca que en el cas dels sindicats catalans “fa temps que ens hem modernitzat per donar noves respostes de confrontació social als reptes que presenta Europa; no ens agafa de nou”.

El 29 de setembre, a banda de la vaga general de l’estat espanyol, diversos sindicats han convocat vagues en una vintena de països europeus per reclamar mesures contra la històrica xifra de desocupats de la UE, que ja arriba a 23 milions de persones.

Gemma Aguilera